

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ตามแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) ตามแนวคิดและการศึกษาของ ทิศนา แจมมณี (2548, หน้า 282) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ในที่นี้จึงขอนำเสนอแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้านำมาเป็นแนวทางการวิจัยครั้งนี้ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวเป็นลำดับตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
  - 1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
  - 1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 1.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
2. ผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 2.3 ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 2.4 หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 2.5 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบ โมเดลชิปปา
  - 2.6 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศไทย
  - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีลักษณะงานที่กว้างขวาง เกี่ยวข้องกับแทบทุกงานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจตรงกัน ในที่นี้จะกล่าวใน 3 ประเด็น คือ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ และขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารงานวิชาการ ไว้หลายทัศนะ ดังนี้ ภิญ โสธร (2519, หน้า 232) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 157) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการและงานส่งเสริมวิชาการในโรงเรียน สรุปได้ว่างานวิชาการในโรงเรียนไม่ใช่เฉพาะแต่เพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึง กิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ครอบคลุมถึง ความรู้ คุณสมบัติ ทัศนคติ และความสามารถ

ชัยวัฒน์ บุญพริก (2531, หน้า 72) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 16) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบการตามการบริหารในการจัดกิจกรรมการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่มีอยู่ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา หรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ศิลปะในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

จากแนวคิดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง ศิลปะการใช้ อำนาจและการใช้ทรัพยากรในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในการดำเนินงานปรับปรุง

พัฒนากิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

ภิญโญ สาธร (2519, หน้า 232) ได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการโดยกล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาหรือครูใหญ่ทุกคน ควรจะรับผิดชอบเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่ เป็นผู้นำในด้านวิชาการ โดยทำงานร่วมกับครูกระตุ้นเตือนครูให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน

นงเยาว์ ชาราศรีสุทธิ (2530, หน้า 8) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นงานหลักและงานหัวใจของโรงเรียน เนื่องจากจุดประสงค์อันแรกในการตั้งโรงเรียนขึ้นมาก็เพื่อการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็กนั่นเอง ส่วนงานอื่นๆ นั้นเป็น งานสนับสนุนให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 48) กล่าวว่า งานวิชาการมีความสำคัญ โรงเรียนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะของงานวิชาการจึงเป็นงานที่ครอบคลุมและกว้างขวางมาก การที่จะทำให้จุดมุ่งหมายดังกล่าวประสบผลสำเร็จได้ไม่ใช่เรื่องง่าย ความสลับซับซ้อน และความละเอียดประณีตในเนื้อหาวิชาการต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่ผู้บริหารน่าจะได้อ่างแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั่นเอง

ตามที่นักวิชาการได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารวิชาการไว้นั้น จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หากบริหารงานจัดการศึกษาได้เหมาะสมจะเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ ก้าวทันโลก สามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข การที่สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุเจตนารมณ์ที่กำหนด ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักในความสำคัญและสามารถจัดการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

3. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ไว้หลายทัศนะ ดังนี้ นิพนธ์ กินาวงศ์ (2523, หน้า 67) ได้ให้ขอบเขตของการบริหารงานวิชาการไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2) งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน

3) งานด้านการวัดผลและประเมินผล

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล (2523, หน้า 32) ได้แบ่งการบริหารงานวิชาการเป็น 9 ประเภท ซึ่งแสดงให้เห็นขอบข่ายของการบริหารวิชาการว่ามี 9 ส่วน ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีการบริหาร

2) หลักสูตร และประมวลการสอน

3) ตารางสอน

4) อุปกรณ์การศึกษา

5) แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ

6) การจัดแบ่งหมุ่กเรียน

7) การนิเทศการสอน

8) การจัดห้องสมุด

9) การวัดผลและการประเมินผล

อารมณั เพชรชื่น (2528, หน้า 116) มีความเห็นว่า การบริหารกิจกรรมทางวิชาการในโรงเรียนมีขอบข่ายอยู่ 5 ประการ คือ

1) หลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตร

2) การจัดการเรียนการสอน

3) การวัดและประเมินผลการศึกษา

4) การนิเทศการศึกษา

5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ชัยวัฒน์ บุญทริก (2531, หน้า 77) ได้กล่าวถึงงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่ามีขอบข่ายที่สำคัญ 11 ประการ ซึ่งแสดงให้เห็นขอบข่ายของการบริหารวิชาการ 11 ประการเช่นกัน ดังนี้

1) การจัดโรงเรียน

2) การจัดห้องเรียน

3) การจัดครูเข้าสอนและจัดตารางสอน

4) การควบคุมการสอน

5) การประเมินผลการสอน

6) การออกข้อสอบและการวัดผลการเรียนรู้

7) การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้การสอน

- 8) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 9) การสอนซ่อมเสริม
- 10) การส่งเสริมความรู้ของครู
- 11) การนิเทศการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 17) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วยงาน 13 ประการ ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับการบริหารวิชาการ ผู้บริหารจะต้องบริหารให้ครอบคลุมขอบข่าย ดังนี้

- 1) การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
  - 1.1) แผนปฏิบัติงานวิชาการ
  - 1.2) โครงการสอน
  - 1.3) บันทึกรายการการสอน
- 2) การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 3) การจัดตารางสอน
- 4) การจัดชั้นเรียน
- 5) การจัดครูเข้าสอน
- 6) การจัดแบบเรียน
- 7) การปรับปรุงการเรียนการสอน
- 8) การฝึกงาน
- 9) การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 10) การจัดสื่อการเรียนการสอน
- 11) การจัดห้องสมุด
- 12) การนิเทศการสอน
- 13) การวัดและประเมินผล

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542, หน้า 11) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ มี 8 ด้าน ซึ่งเมื่อนำมาใช้ในการบริหารวิชาการ อาจกล่าวได้ว่าการบริหารวิชาการมีขอบข่าย 8 ด้านเช่นกัน ดังนี้

- 1) การวางแผนงานวิชาการ
- 2) การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 3) การบริการวิชาการ
- 4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 5) การจัดระบบงานวิชาการ

- 6) การนิเทศงานวิชาการ
- 7) การวัดและประเมินผล
- 8) การพัฒนางานวิชาการ

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องคล้ายคลึงกัน ที่มีส่วนแตกต่างกันนั้นเป็นเฉพาะในรายละเอียดเท่านั้น จากการศึกษาวิจัยได้ศึกษาขอบข่ายงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 7) พบว่ามีความเหมาะสม ครอบคลุมงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และสอดคล้องเป็นส่วนใหญ่นับกับแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงไว้แล้ว คือ ประกอบไปด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ขอบข่ายงานวิชาการดังกล่าว มีองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ขอบข่ายด้านการเรียนการสอน ซึ่งการศึกษายุคปัจจุบัน มักให้ความสนใจ และมุ่งจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งนับเป็นงานหลักที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการ โดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาครูผู้สอนให้จัดการเรียนรู้ตามหลักการดังกล่าว

ผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในเรื่องผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ จะกล่าวถึงใน 6 ประเด็น คือ ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความสำคัญของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เรียนรู้ด้วยความสุข ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพรอบด้านสมดุลย์ มีทักษะการแสวงหาความรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, 2544, หน้า 1)

แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น โดยหลักการแล้วมีที่มาจากปรัชญาและทฤษฎีของ John Dewey ในส่วนของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น Dewey ชี้ให้

เห็นว่า มาตรฐานต่างๆ เนื้อหา และวิธีการสอน ต่างถูกกำหนดโดยผู้สอน ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดกระบวนการและจุดมุ่งหมายของการเรียน การเรียนการสอนมักเป็นการทำให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในหนังสือและสิ่งที่อยู่ในใจของผู้สอน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีส่งสาร โดยการบอกสำหรับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองควบคุมตนเองได้ และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง การเรียนรู้จะเกิดจากการที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆ ทักษะต่างๆ ไม่ได้เกิดจากการท่องจำ แต่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา โดยอาศัยความช่วยเหลือจากครู (สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 2543, หน้า 28) มีผู้รู้อีกหลาย ท่านที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญนี้มีการเรียกชื่อต่างกัน ไปในหลายลักษณะ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นแกน การสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นต้น

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญ หรือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ในวารสาร ข่าวกิจการ ในหัวข้อเรื่อง “การเรียนรู้เป็นลมหายใจของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (2544, หน้า 12 – 13) โดยให้ความหมายเป็น 2 แนว คือ

1) ความหมายเชิงปรัชญา

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในความหมายเชิงปรัชญานั้น หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริงและเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนมีอิสระภาพได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิด ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำด้วยความรู้สึกที่ดีงาม อันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีงาม เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง คิดอย่างมีระบบและมีวิจารณ์ญาณ อยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

2) ความหมายเชิงปฏิบัติการ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในความหมายเชิงปฏิบัติการนั้น หมายถึง กระบวนการ 3 ประการ ดังนี้

2.1) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด มีความรู้สึกชื่นชมยินดีในผล

การปฏิบัติของตน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สังคมและส่วนรวม

2.2) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้จัดหรือครูผู้สอนดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางด้านปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการ คุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ วางแผนการจัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และทักษะการปฏิบัติ ส่งเสริมสนับสนุนการนำความรู้ไปใช้ในแหล่งความรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

2.3) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สนับสนุนการเรียนรู้มีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หาวิธีการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในสถานศึกษา ให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน และสนับสนุนด้านทรัพยากร การลงทุนเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งดูแล ตรวจสอบกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โรเจอร์ (Carl R. Rogers, 1974 อ้างถึงใน วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, หน้า 7) เป็นผู้คิดค้นและใช้คำว่า เด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered) เป็นครั้งแรก ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมเต็มที่ต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่าสมควรได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ แนวทางนี้จึงสามารถผลักดันผู้เรียนให้บรรลุศักยภาพของตน โดยส่งเสริมความคิด และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ยุทธศาสตร์ (2539, หน้า 1) กล่าวว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กรมสามัญศึกษา (2540, หน้า 11-12) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดค้น สร้าง และสรุปการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

วันพิชญ จันทรเจริญ (2542, หน้า 129) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าหมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการหรือเทคนิคการสอนใดๆ ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยครูเป็นผู้วางแผน เตรียมการ ในเรื่องเนื้อหาที่จะเรียน กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งช่วยเหลือ ดูแล แนะนำ อำนวยความสะดวกต่างๆ ในระหว่างจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อ

ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียน จดจำได้นาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 อ้างถึงใน คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ถือผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้โดยให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง โดยมีส่วนร่วมในการสร้างผลิตผลที่มีความหมายแก่ตนเอง การเรียนรู้ที่มีพลังความคิดมากที่สุดเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ดีมีความหมายต่อตนเอง ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงไม่ใช่วิธีสอนแต่เป็นเทคนิคการจัดการ เพื่อให้การเรียนรู้กับผู้เรียนเป็นสิ่งเดียวกัน หรือมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างสมดุล

ประเวศ วะสี (2543 อ้างถึงในคณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 4) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เรียนรู้เพื่อสร้างปัญญาให้รู้จักตนเอง รู้จักโลก สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความสุข สนุกสนาน และเกิดฉันทะในการเรียนรู้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2543 อ้างถึงในคณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 4) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสรภาพ ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เรียนรู้อย่างมีความสุข เน้นกระบวนการคิด ปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ สอดคล้องกับคติ สอนให้ทำ นำมาคิด ลงมือทำ เรียนรู้สอนตนเอง เอาความจริงเป็นตัวตั้ง เอาวิชาเป็นตัวประกอบ

ชนาธิป พรกุล (2544, หน้า 39, 53) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student – centered learning) ว่าคือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผน จัดการ ชี้แนะ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ดังนั้นการจัดการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงหมายถึงการจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องหรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งผลมาจากการฝึกปฏิบัติหรือได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลองและการสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการชี้แนะ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงหมายถึง การจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ชาติรี เกิดธรรม (2542, หน้า 7) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เป็นการสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ตั้งแต่คิดค้น หาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการหาความรู้ (learn how to learn) ซึ่งมีคุณภาพมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตัวความรู้

พิมพ์นธ์ เตชะคุปต์ (2544, หน้า 6, 147) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพ คือ ดี มีปัญญา คือ เก่ง และเป็นผู้มีความสุข คือ สุขภาพกายและจิตใจ โดยสรุปเป็นประชาชนที่ ดี เด่ง สุข เป็นประชาชนที่มองกว้างคิดไกล ใฝ่รู้เชิดชูคุณธรรมนั้นต้องเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยิ่งกล่าวอีกว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child-centered approach) หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลายแหล่งความรู้ สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย คือ พัฒนาพหุปัญญา รวมทั้งการเน้นการใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี

กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 18) กล่าวถึงหลักในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนสำคัญที่สุด หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ว่าเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักการพัฒนาผู้เรียนให้ถึงศักยภาพสูงสุด คือ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมหลังเรียนหรือหลังฝึกกิจกรรม มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ภาคภูมิใจในผลปฏิบัติของตน

2. ความสำคัญของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2539, หน้า 98) กล่าวว่า แนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเชื่อว่านักเรียนเรียนรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์ และการทำงานจริงๆ ครูจึงมีหน้าที่จัดเตรียมประสบการณ์ที่ดีเหมาะสมให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และมีส่วนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ

กรมสามัญศึกษา (2540, หน้า 11-12) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดค้น สร้าง และสรุปการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

วันเพ็ญ จันทร์เจริญ (2542, หน้า 108-109) ได้กล่าวถึงข้อดีหรือความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1) ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน เพราะผู้เรียนแต่ละคนต่างก็มีความคิดเห็น ประสบการณ์ และความชำนาญด้านต่างๆ คิดด้วยตัวกันทุกคน อาจจะมากน้อยต่างกัน การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะเป็นสิ่งสำคัญ ต่อตัวเขามาก

2) ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์ที่เรียนมาก่อนแล้ว เพราะการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น กิจกรรมที่จัดในลักษณะปลายเปิดจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเติมรายละเอียดลงไป ดังนั้นกรอบแนวความคิดอันเดียวกัน อาจมีรายละเอียดต่างกันหลายวิธี ซึ่งผู้ที่คิดอยู่ต่าง กลุ่มกันทำให้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ ขึ้นได้อีก

3) ผู้เรียนให้ความสนใจบทเรียนมากขึ้น เพราะผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมที่ครอบคลุมหมายและสนใจอยากจะทำเพราะผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมที่

4) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานทางความรู้ เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้น ในขณะที่ร่วมกิจกรรมด้วยกันผู้เรียนแต่ละคนจะต้องเข้าใจและตั้งใจฟังว่าเพื่อนพูดอะไร ผู้เรียนสามารถช่วยสอนหรือแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนสามารถดึงเอาความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่รวมกันได้

5) ผู้เรียนมีความสามัคคีกันในกลุ่ม เพราะในการทำงานรวมกลุ่มกันนี้ ผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำ ไม่ใช่แข่งขันกันทำ

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ (2544, หน้า 6) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพ คือ ดี มีปัญญา คือ เก่ง และเป็นผู้มีความสุข คือ สุขภาพกายและ จิตดี โดยสรุปเป็นประชาชนที่ ดี เก่ง สุข เป็นประชาชนที่มองกว้างคิดไกล ใฝ่รู้เชิดชูคุณธรรมนั้นต้องเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่านักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในทัศนะของผู้วิจัยเองเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการได้หลากหลายวิธีที่ครูจะพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา และจุดประสงค์ในการสอน ในสภาพสังคมปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้า อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ เพิ่มพูนขึ้นเร็ว เปลี่ยนแปลงเร็ว และแพร่กระจายสื่อสารข้ามโลกจากซีก

โลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่งได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว การจัดการเรียนการสอน จะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกในปัจจุบันด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ปรับตัวหรือพัฒนาตนเอง ดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ที่อยู่ในอนาคต การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่น่าจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างดีซึ่งผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งนำมาเป็นแนวทางบริหารจัดการการเรียนรู้ได้ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และทฤษฎีพหุปัญญา ดังนี้

3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development Theory) ของ เพียเจต์ (Jean Piaget) ได้มีการอธิบายแนวทางของพัฒนาการทางสมองไว้เป็นลำดับขั้น หมายถึง การที่พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนแปลงไปในด้านคุณภาพเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น เพียเจต์ ได้แบ่งพัฒนาการของสติปัญญาออกเป็น 4 ลำดับขั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 4) ดังนี้

1) **ขั้นอายุ 0-2 ปี (sensorimotor stage)** ระยะเวลาเด็กจะพัฒนาการมองเห็น มีการเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยการสัมผัส และมีปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก

2) **ขั้นอายุ 2-7 ปี (pre-operational stage)** เด็กระยะนี้จะมีพัฒนาการทางด้านภาษา แต่ยังคงคิดแบบเป็นนามธรรมไม่ได้ ต้องเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เช่น เรียนรู้จากธรรมชาติ วัตถุ มีความคิดรวบยอดและมีเหตุผลบ้าง

3) **ขั้นอายุ 7-11 ปี (concrete operation)** ระยะเวลาเด็กจะพัฒนาการเกี่ยวกับเรื่องความคิดรวบยอด และสามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ได้บ้าง และมีการเรียนรู้ผ่านการกระทำ มีเหตุผล สามารถคิดกลับไปกลับมาได้ มองสิ่งต่างๆ ได้หลายแง่หลายมุมมากขึ้น สามารถแบ่งแยกหมวดหมู่ได้มากขึ้น

4) **ขั้นอายุ 11-15 ปี (formal operation)** เด็กในระยะเวลานี้จะมีความคิดเห็นเหมือนผู้ใหญ่ คิดซับซ้อนมากขึ้น มีความคิดแบบมีวิจารณญาณ ไตร่ตรอง สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีมากขึ้น สามารถใช้เหตุผลมาอธิบาย ตัดสินใจ และมองความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้

ลำดับขั้นทั้ง 4 ของเพียเจต์ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในแต่ละระดับขั้นกระบวนการในการปรับและการจัดระเบียบ การปรับคือสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กมี

ปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบคือการรวบรวมความคิดในการโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อรวมกันเข้ามาเป็นหน่วยรวม

สรุปได้ว่าทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เป็นทฤษฎีที่มีการอธิบายถึงความสามารถอันลับซับซ้อนของสมองหรือสติปัญญาที่จะมีการค่อยๆ ขยายหรือคลี่คลายออก ในระยะเวลาที่เด็กค่อยๆ เติบโตจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ทฤษฎีนี้จะช่วยให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลเด็กในช่วงวัยต่างๆ สามารถที่จะพัฒนาความสามารถของเด็กให้มีความเหมาะสมกับระดับการพัฒนาของสมองได้ ซึ่งจะเป็นการใช้กระบวนการทางสติปัญญา หรือทางสมองของตน ในการคิดกลั่นกรอง รวบรวมข้อมูล ทำความเข้าใจข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลและสร้างความหมาย ข้อมูลได้เองตามระดับความสามารถของตนเองและการเรียนรู้โดยการยึดตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยนี้ จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และจะส่งผลทำให้เด็กมีความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้นั้นมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถคงความรู้ที่ได้รับเหล่านั้นได้มากขึ้นอีกด้วย

การให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตามแนวทางของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา โดยที่ครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำหรือคอยดูแลให้คำปรึกษา จึงเป็นแนวคิดที่ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาผู้สอนให้สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี

3.2 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Theory) กำเนิดโดย Jean Piaget และ Lev Semenouich Vygotsky ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาในสมัยเดียวกับเพียเจต์ ผลงานของเขาเป็นที่ยอมรับในประเทศรัสเซีย และเริ่มเผยแพร่สู่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ในยุโรปเมื่อได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1962 ต่อมาในปี ค.ศ. 1986 โคซูลิน (Kozulin) ได้แปลและปรับปรุงหนังสือของวิกตอร์สกีอีกครั้งหนึ่ง เป็นผลทำให้มีผู้นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย (ทิสนา แคมมณี, 2548, หน้า 90-92)

ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของเพียเจต์และของวิกตอร์สกีเป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพียเจต์อธิบายว่า พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวผ่านทางกระบวนการซึมซับหรือดูดซึม (assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้ จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น บุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ในภาวะสมดุล โดยใช้

กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา เพื่อบอกว่า คนทุกคนจะมีการพัฒนาเชาวน์ปัญญาไปตามลำดับขั้น จากการมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการคิดเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม วุฒิภาวะ และกระบวนการพัฒนาความสมดุลของบุคคลนั้น ส่วนวิกอทสกี ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคมมาก เขาอธิบายว่า มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งก็คือวัฒนธรรมที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้นสถาบันสังคมต่างๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของแต่ละบุคคลนอกจากนั้น ภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและการพัฒนาเชาวน์ปัญญาขั้นสูง พัฒนาการทางภาษาและทางความคิดของเด็กเริ่มด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้น พัฒนาการทั้ง 2 ด้านจะเป็นไปพร้อมกัน

วิกอทสกีอธิบายว่า ปกติเมื่อมีการวัดพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของเด็ก เรามักจะใช้ แบบทดสอบมาตรฐานในการวัด เพื่อดูว่าเด็กอยู่ในระดับใด โดยดูว่าสิ่งที่เด็กทำได้นั้นเป็นสิ่งที่เด็กในระดับอายุใดโดยทั่วไปสามารถทำได้ ดังนั้นผลการวัด จึงเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่เด็กทำได้แล้วคือ เป็นระดับพัฒนาการที่เด็กบรรลุหรือไปถึงแล้ว ข้อปฏิบัติที่ทำกันอยู่ก็คือ การสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็ก จึงเท่ากับเป็นการตอกย้ำให้เด็กอยู่ในระดับพัฒนาการเดิม ไม่ได้ช่วยให้เด็กพัฒนาขึ้น วิกอทสกีอธิบายว่า เด็กทุกคนมีระดับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาที่ตนเป็นอยู่ และมีระดับพัฒนาการที่ตนมีศักยภาพจะไปให้ถึงช่วงห่างระหว่างระดับที่เด็กเป็นอยู่ในปัจจุบันกับระดับที่เด็กมีศักยภาพจะเจริญเติบโตนี้เองที่เรียกว่า “zone of proximal development” หรือ “zone of proximal growth” ซึ่งช่วงห่างนี้จะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แนวคิดนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการสอน ซึ่งเคยมีลักษณะเป็นเส้นตรง (linear) หรืออยู่ในแนวเดียวกันเปลี่ยนแปลงไปเป็นอยู่ในลักษณะที่เหลื่อมกัน โดยการสอนจะต้องนำหน้าระดับพัฒนาการเสมอ

สรุปได้ว่าทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือชี้แนะและพัฒนาเด็กให้ไปถึงระดับที่อยู่ในศักยภาพของแต่ละคน โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และความจริงให้ผู้เรียน ผู้เรียนจะสามารถรับสิ่งที่ครูถ่ายทอดได้อย่างเข้าใจตามที่ครูต้องการได้มากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของผู้เรียน และเพื่อไม่เป็นการตอกย้ำให้ผู้เรียนอยู่ในระดับพัฒนาการเดิม ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ให้เหนือกว่าระดับพัฒนาการของเด็กเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ในการเรียนการสอนตามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3 ทฤษฎีพหุปัญญา

ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory Of Multiple Intelligence) กำเนิดโดย โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) เขาเป็นนักจิตวิทยา ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ทฤษฎีของเขาอธิบายให้เห็นถึงความสามารถที่หลากหลายของมนุษย์ โดยเสนอแนวคิดว่าสติปัญญาของมนุษย์มีหลายด้านที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะโดดเด่นในด้านไหนบ้าง แต่ละด้านมีการผสมผสานกัน การที่จะแสดงออกมาเป็นความสามารถในเรื่องใด เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนไป (ทิสนา แคมมณี, 2548, หน้า 85)

ในปี ค.ศ.1983 การ์ดเนอร์ ได้เสนอว่าปัญญาของมนุษย์มีอยู่อย่างน้อย 7 ด้าน คือ ด้านภาษา ด้านตรรกศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเข้าใจตนเอง ต่อมาในปี ค.ศ.1997 ได้เพิ่มเติมเข้ามาอีก 1 ด้าน คือ ด้านธรรมชาติวิทยา เพื่อให้สามารถอธิบายได้ครอบคลุมมากขึ้น จึงสรุปได้ว่า พหุปัญญาตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ ในปัจจุบันมีปัญญาอยู่ 8 ด้าน ดังนี้

1) ปัญญาด้านภาษา (linguistic intelligence) คือ ความสามารถในการใช้ภาษารูปแบบต่างๆ ตั้งแต่ภาษาพื้นเมือง จนถึงภาษาอื่นๆ ด้วย สามารถรับรู้ เข้าใจภาษา และสามารถสื่อภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ตามที่ต้องการ ผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น ก็มักเป็นกวี นักเขียน นักพูด นักหนังสือพิมพ์ ครู ทนายความ หรือนักการเมือง

2) ปัญญาด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ (logical-mathematical intelligence) คือ ความสามารถในการคิดแบบมีเหตุและผล การคิดเชิงนามธรรม การคิดคาดการณ์ และการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ ผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น ก็มักเป็น นักบัญชี นักสถิติ นักคณิตศาสตร์ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ นักเขียนโปรแกรม หรือวิศวกร

3) ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (visual-spatial intelligence) คือ ความสามารถในการรับรู้ทางสายตาได้ดี สามารถมองเห็นพื้นที่ รูปทรง ระยะทาง และตำแหน่ง อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน แล้วถ่ายทอดแสดงออกอย่างกลมกลืน มีความไวต่อการรับรู้ในเรื่องทิศทาง สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น จะมีทั้งสายวิทย์ และสายศิลป์ สายวิทย์ ก็มักเป็น นักประดิษฐ์ วิศวกร ส่วนสายศิลป์ ก็มักเป็นศิลปินในแขนงต่างๆ เช่น จิตรกร วาดรูป ระบายสี เขียนการ์ตูน นักปั้น นักออกแบบ ช่างภาพ หรือสถาปนิก เป็นต้น

4) ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (bodily kinesthetic intelligence) คือ สามารถในการควบคุมและแสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก โดยใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมถึงความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความ

ยืดหยุ่น ความประณีต และความไวทางประสาทสัมผัส สำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักกีฬา หรือไม่ก็ศิลปินในแขนง นักแสดง นักฟ้อน นักเต้น นักบัลเลต์ หรือนักแสดงกายกรรม

5) ปัญหาด้านดนตรี (musical intelligence) คือ ความสามารถในการซึมซับ และเข้าถึงสุนทรียะทางดนตรี ทั้งการได้ยิน การรับรู้ การจดจำ และการแต่งเพลง สามารถจดจำ จังหวะ ทำนอง และโครงสร้างทางดนตรีได้ดี และถ่ายทอดออกมาโดยการขับเพลง เตะจังหวะ เล่นดนตรี และร้องเพลง สำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักดนตรี นักประพันธ์เพลง หรือนักร้อง

6) ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ (interpersonal intelligence) คือ ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ทั้งด้านความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และเจตนาที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน มีความไวในการสังเกต สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม สร้างมิตรภาพได้ง่าย เจรจาต่อรอง ลดความขัดแย้ง สามารถจูงใจผู้อื่นได้ดี เป็นปัญหาด้านที่จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกคน แต่สำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นครู อาจารย์ ผู้ให้คำปรึกษา นักการทูต พนักงานขายตรง พนักงานต้อนรับ ประชาสัมพันธ์ นักการเมือง หรือนักธุรกิจ

7) ปัญหาด้านการเข้าใจตนเอง (intrapersonal intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก ตระหนักรู้ในตนเอง สามารถเท่าทันตนเอง ควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ และสถานการณ์ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรเผชิญหน้า เมื่อไหร่ควรหลีกเลี่ยง เมื่อไหร่ต้องขอความช่วยเหลือ มองภาพตนเองตามความเป็นจริง รู้ถึงจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องของตนเอง ในขณะเดียวกันก็รู้ว่าตนมีจุดแข็ง หรือความสามารถในเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความคาดหวัง ความปรารถนา และตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง เป็นปัญหาด้านที่จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกคนเช่นกัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีความสุข สำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักคิด นักปรัชญา หรือนักวิจัย

8) ปัญหาด้านธรรมชาติวิทยา (naturalistic intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เข้าใจกฎเกณฑ์ ปรัชญาการณ และ การรังสรรค์ต่างๆ ของธรรมชาติ มีความไวในการสังเกต เพื่อคาดการณ์ความเป็นไปของธรรมชาติ มีความสามารถในการจดจำแนก แยกแยะประเภทของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืชและสัตว์ สำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักธรรมชาติวิทยา นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย หรือนักสำรวจธรรมชาติ

คำอธิบายทฤษฎีนี้ตามที่กล่าวมาได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเน้นความสำคัญใน 3 เรื่องหลัก ดังนี้

1. แต่ละคนควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้ปัญญาด้านที่ถนัด เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้
2. ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่มีอยู่หลากหลาย
3. ในการประเมินการเรียนรู้ ควรวัดด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถครอบคลุมปัญหาในแต่ละด้าน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีปัญหาของการ์คเนอร์ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายทางปัญญาของมนุษย์ ซึ่งมีหลายด้าน หลายมุม แต่ละด้านก็มีความอิสระในการพัฒนาตัวของตัวเองให้เจริญงอกงาม ในขณะที่เดียวกันก็มีการบูรณาการเข้าด้วยกัน เติมเต็มซึ่งกันและกัน แสดงออกเป็นเอกลักษณ์ทางปัญญาของมนุษย์แต่ละคน คนหนึ่งอาจเก่งเพียงด้านเดียว หรือเก่งหลายด้าน หรืออาจไม่เก่งเลยสักด้าน แต่ที่ชัดเจน คือ แต่ละคนมักมีปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง โดดเด่นกว่าเสมอ ไม่มีใครที่มีปัญหาทุกด้านเท่ากันหมด หรือไม่มีเลยสักด้านเดียว นับเป็นทฤษฎีที่ช่วยจุดประกายความหวังเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษาด้านสติปัญญาของมนุษย์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งในกลุ่มเด็กปกติ เด็กที่มีความบกพร่อง และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละประเภทควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามประเภทของผู้เรียน

4. หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กล่าวถึง หลักการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ว่าการจัดประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการคิดค้น สร้าง และสรุปสาระความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นกระบวนการ ที่ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน
  - 2) การเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากแหล่งเดียวแต่มาจากแหล่งต่างๆ
  - 3) การเรียนที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี
  - 4) กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
  - 5) การเรียนรู้มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้
- (กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, 2540, หน้า 20)

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สนอ.) “ศ.อ.ศ.อ.” จังหวัดอุบลราชธานี (2541, หน้า 19–20) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

- 1) เรื่องที่จะนำมาสอนควรเกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
- 2) เรื่องที่จะเรียนจะต้องเกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู
- 3) ควรหลีกเลี่ยงการกำหนดเวลาที่ตายตัว (มีกรอบเวลาไว้ แต่กิจกรรมย่อยสามารถยืดหยุ่นได้ในเวลาที่กำหนด)
- 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ ต้องทำความเข้าใจกับผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนเสมอ
- 5) เนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามลำดับและเป็นขั้นตอน
- 6) สื่อการเรียนการสอนควรมีความหลากหลายและควรผลิตโดยผู้เรียนเอง
- 7) ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเครื่องนำทางการเรียนรู้แทนการบอก
- 8) มีการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับและการซ่อมเสริมทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 9) กิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้
- 10) การทำงาน การอภิปรายกลุ่มย่อย ควรจัดให้มืออย่างสม่ำเสมอทุกครั้งที่สามารถทำได้

สมพงษ์ สิงหะพล (2543, หน้า 16-17) ได้เสนอหลักการพื้นฐานและหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของตน คือ ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ และดำเนินการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้น ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน (supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (resource person)
- 2) เนื้อหาวิชามีความหมายต่อการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนสิ่งที่เรียนและแนวทางที่จะประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ นั่นคือนำเอาประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียนมาใช้ในการวางแผนการเรียนรู้
- 3) การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ริเริ่ม ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ฝึกปฏิบัติ และประเมินการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะกลุ่มและเดี่ยวอย่างกระตือรือร้น
- 4) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน โดยสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็น กลุ่ม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความเจริญอกงาม ทักษะการดำรงชีวิตแบบกลุ่มและการเรียนรู้จากผู้อื่น

5) ครู คือ ผู้อำนวยการความสะดวกและแหล่งความรู้ที่ต้องแสดงบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ เป็นผู้ที่เต็มใจจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในทุกด้าน และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถอันทรงคุณค่าของผู้เรียนด้วย

6) ผู้เรียนมองตนเองในแง่มุมที่ต่างจากเดิม กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ความคิด ความอ่าน ที่เป็นผู้ใหญ่และมีคุณค่ามากขึ้น

7) การศึกษาคือการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ อารมณ์ ความรู้สึก และคุณลักษณะที่ดี

8) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา นั่นคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น

9) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ อย่างหลากหลาย รวมไปถึงประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลก็ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

10) การเรียนรู้ที่ดี ก็คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง ค้นพบด้วยตนเอง

11) การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

12) การเรียนรู้ ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนก็คือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

พิมพันธ์ เชชะคุปต์ (2544, หน้า 143) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญว่า การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (child-centered approach) คือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางปัญญาหรือกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคมหรือกระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ได้ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลายแหล่งความรู้ สามารถพัฒนาปัญญาได้หลากหลายคือ พัฒนาพหุปัญญา รวมทั้งใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลายวิธี

สุวิทย์ มูลคำและคณะ (2544, หน้า 13) กล่าวว่า หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูผู้สอนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน แนะนำทาง กระตุ้น และมีส่วนร่วมช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถแสวงหาข้อมูล สร้างความรู้ สรุปความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง โดยตั้งคำถามให้นักเรียนคิด ทำ ส่วนครูรับฟังคำตอบและความคิดเห็นของนักเรียนอย่างพินิจพิเคราะห์ เพื่อจะได้ทำงานตามความสนใจใฝ่รู้ ช่วยให้เกิดความตั้งใจ พอใจ มี

ความสุขในงานที่ทำและเกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนค้นพบ สร้างสรุปความรู้ ดูแลกำกับการทำงานของตนเองและเพื่อนในลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มทั้งในและนอกเวลาเรียนให้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนเพื่อการเรียนรู้ นักเรียนบูรณาการความคิดรวบยอด หรือบูรณาการการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การลงมือปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับความรู้ประสบการณ์เดิมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้ง นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถจากการทำงานด้วยวิธีการที่เหมาะสม

กรมวิชาการได้กล่าวถึง หลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ในวารสารว่าวิชาการ ในหัวข้อเรื่อง “การเรียนรู้เป็นลมหายใจของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (2544, หน้า 13) ดังนี้คือ

1) การปรับความคิดของครู ให้มองนักเรียนบนพื้นฐานของความรักความเข้าใจว่า นักเรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ พร้อมเอื้ออำนวยความสะดวก จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ มีอิสระในการคิด ลงมือปฏิบัติจริง

2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ยึดหลักการพัฒนาผู้เรียนให้ถึงศักยภาพสูงสุด คือ ผู้เรียนได้พัฒนาตน ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมหลังเรียนหรือหลังฝึกกิจกรรม มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติของตน

3) การยึดชีวิตจริงของผู้เรียน เป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีรูปแบบการคิดของตนเอง ค้นพบตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ ไปใช้ในชีวิตจริงได้

4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

5) การจัดประสบการณ์ โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ บูรณาการคุณธรรม ในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มวิชา และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนยึดหลักคุณธรรม และพัฒนาให้มีค่านิยมอันพึงประสงค์

6) การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้วิธีวัดและประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงและถือว่าการวัดและประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ และใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

คณะกรรมการอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543, หน้า76) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริการจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ปรับปรุงบริหารจัดการสถานศึกษา สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางด้าน

ปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ และวางแผนการจัดกิจกรรม และประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ภูมิปัญญา ท้องถิ่น

สุกรี เจริญสุข และคณะ (2545, หน้า 17-18) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาผู้เรียนต้องจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เหมาะสมต่อการ เรียนรู้มีสื่อการสอนเร้าใจของผู้เรียน การดำเนินกิจกรรมอยู่ในบรรยากาศความเป็นกัลยาณมิตร ผู้สอนจะต้องให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม โดยเน้น กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

- 1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
- 2) กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์
- 3) กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง
- 4) นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอน
- 5) ฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
- 6) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทางด้านดนตรี ศิลปะ และ กีฬา
- 7) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบ ต่อกลุ่มร่วมกัน
- 8) ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
- 9) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการ เรียน

แนวทางของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดการ โดยให้ผู้เรียนใช้ กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการอย่างชำนาญ ผู้วิจัยสนใจรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบ โมเดลชิปปา ของทีศนา แจมมณี (2548, หน้า 282-284) ใน 5 องค์ประกอบ มาใช้เป็นแนวในการบริหาร

จากหลักการดังกล่าวจะนำสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและมีบทบาทเป็นผู้ลงมือกระทำมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น บทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนจากการบอกความรู้มาเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยการวางแผน เตรียมสื่อ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

5. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างและสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการความรู้ไปสู่สาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง ให้เป็นคนคิดมีปัญญา สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีความเป็นไทย ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา ตามแนวคิดของทิสนา แคมมณี ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการวิจัยมาใช้ในการศึกษา โดยมีหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ และแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) แนวคิดของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปาเกิดจากแนวคิดของ ทิสนา แคมมณี (2543, หน้า 17) โดยพัฒนารูปแบบนี้ขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้ใช้แนวคิดทางการศึกษาต่างๆ ในการสอนมาเป็นเวลาประมาณ 30 ปี และพบว่าแนวคิดจำนวนหนึ่งสามารถให้ผลดีตลอดมา ผู้เขียนจึงได้นำแนวคิดเหล่านั้นมาประสานกัน ทำให้เกิดเป็นแบบแผน แนวคิดดังกล่าวได้แก่ 1) แนวคิดการสร้างความรู้ 2) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ 3) แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ และ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้

ทิสนา แคมมณี (2543, หน้า 17-20) แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (construction of knowledge) ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะต้องเรียนด้วยตนเองและฟังตนเองแล้ว ยังต้องฟังการปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับเพื่อนบุคคลอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย รวมทั้งต้องอาศัยทักษะกระบวนการ (process skills) ต่างๆ จำนวนมากเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความรู้ นอกจากนั้นการเรียนรู้จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ดี หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้ และเรียนรู้ มีประสาทการรับรู้ที่ตื่นตัว ไม่เฉื่อยชา ซึ่งสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าวได้ก็คือ การให้มีการ

เคลื่อนไหวทางกาย (physical participation) อย่างเหมาะสม กิจกรรมที่มีลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจะมีความลึกซึ้งและคงทนมากขึ้น หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ (application) สถานการณ์ที่หลากหลาย ด้วยแนวคิดดังกล่าว จึงเกิดแบบโมเดลชิปปาขึ้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทั้ง 5 มาใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญในการวิจัยเพื่อสนับสนุนให้ครูได้มีรูปแบบพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

2) วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา
การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มนอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

3) กระบวนการเรียนการสอนของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปามีกระบวนการที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบแต่รูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยขอเสนอ และเห็นว่ามีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปามีขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

การทบทวนความรู้เดิมเป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

การแสวงหาความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งครูอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยใช้

กระบวนการต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อมๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

การสรุปและจัดระเบียบความรู้เป็นการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและการแสดงผลงาน

การปฏิบัติและการแสดงผลงานเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตนและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อความรู้ที่ได้ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

การประยุกต์ใช้ความรู้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้นๆ

หลังจากการประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำมารวมแสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (construction of knowledge) ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (interaction) และฝึกฝนทักษะกระบวนการต่างๆ (process learning) อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขั้นตอนแต่ละขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหลากหลายที่มีลักษณะให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม อย่างเหมาะสมอันช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัว (active) สามารถรับรู้และเรียนรู้ได้อย่างดี จึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนทั้ง 6 มีคุณสมบัติตามรูปแบบโมเดลชิปปา

ส่วนขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามรูปแบบโมเดลชิปปา

4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ คือ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบายชี้แจง ตอบคำถามได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความใฝ่รู้ด้วย

5) แนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนที่มีประสิทธิภาพตามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา คือ

5.1) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (physical participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหว ร่างกายเพื่อให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นพร้อมที่จะรับข้อมูลในการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการรับรู้ แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ซึ่งเห็นได้จากเหตุการณ์ที่พบเสมอๆ คือ ได้เคลื่อนไหวทางกายมีส่วนช่วยให้ประสาทการรับรู้ตื่นตัวพร้อมที่จะรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงต้องเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

5.2) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (intellectual participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเคลื่อนไหวทางสติปัญญา หรือพูดง่ายๆ ว่า เป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา เกิดความจดจ่อในการคิด สนุกที่จะคิด ซึ่งกิจกรรมจะมีลักษณะดังกล่าวได้ ก็ต้องมีเรื่องให้ผู้เรียนคิด โดยเรื่องนั้นจะต้องไม่ง่าย และยากเกินไปสำหรับผู้เรียน เพราะถ้าง่ายเกินไป ผู้เรียนก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิด แต่ถ้ายากเกินไป ผู้เรียนก็จะเกิดความท้อถอยที่จะคิด ดังนั้นครูต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิด หรือลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

5.3) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (social participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยร่วมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์โดยทั่วไปจะต้องเรียนรู้เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้าน

สังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ที่พึงควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย

5.4) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (emotional participation) คือเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกนี้ เป็นเรื่องจำไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่มักเกิดขึ้นพร้อมกับการทำด้านอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ด้านสติปัญญา และสังคม เช่น เมื่อครูให้นักเรียนเคลื่อนที่เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเปลี่ยนความรู้สึกตามมา เช่น พอใจ ไม่พอใจ เฉยๆ เมื่อครูให้คิดแก้ปัญหาอะไรก็ตาม ผู้เรียนอยากเกิดความรู้สึกท้าทายที่จะคิดหรืออาจจะเกิดอารมณ์หงุดหงิด เครียด กังวล ก็เป็นได้ในทำนองเดียวกัน เมื่อผู้เรียนปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ก็อาจเกิดความรู้สึกทางบวกหรือทางลบก็ได้เช่นเดียวกัน กิจกรรมเรียนรู้ใดหากสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายอย่างเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความสนใจของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดสติปัญญาของผู้เรียน สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่ และช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้ควรส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ผู้เรียนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านสังคม และด้านอารมณ์ ดังนั้นหากครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีลักษณะดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีแล้ว ยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของผู้เรียนไปพร้อมๆ กันอีกด้วย

5.5) ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบ่งเป็น 2 ด้าน รายละเอียด ดังนี้

- 5.5.1) ตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน พิจารณาจากตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้
- 1) ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - 2) ผู้เรียนศึกษาปฏิบัติงานด้านความถนัดและวิธีการของตนเอง
  - 3) ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
  - 4) ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
  - 5) ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
  - 6) ผู้เรียนได้ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

7) ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข

8) ผู้เรียนฝึกฝนตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน

9) ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

5.5.2) ตัวบ่งชี้การสอนของครู พิจารณาจากตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1) ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ

2) ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตา ผู้เรียนอย่างทั่วถึง

4) ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์

5) ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน

6) ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการตอบแบบความรู้

7) ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง

8) ผู้ใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลายเชื่อมประสบการณ์กับชีวิต

จริง

9) ผู้ฝึกฝนประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

10) ผู้สังเกตประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

6) การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแบบ ประสาน 5 แนวคิดหลักที่เป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบบโมเดลชิป ปา หรือแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก คือ

6.1) แนวคิดการสร้างสร้งสร้งความรู้ (constructivism)

6.2) แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (group process and cooperative learning)

6.3) แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (learning readiness)

6.4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (process learning)

6.5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (transfer of learning)

การใช้แนวคิดหลักทั้ง 5 ดังกล่าวข้างต้น ใช้บนพื้นฐานของทฤษฎีสำคัญ 2 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีพัฒนาการของมนุษย์ (human development)

2) ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบ โมเดลชิปปา เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมในการนำมาเป็นแนวการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี เพราะมีความครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียน ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

6. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักและมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนให้ครูทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการสำคัญ เพราะจะช่วยให้การปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทที่สำคัญ คือ 1) สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ 2) สนับสนุนกรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอน 3) กำกับติดตามประเมินผล ดังนี้

6.1 บทบาทในการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการศึกษาประสบความสำเร็จ ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในความมุ่งหมายและหลักการซึ่งต้องการให้คนไทยมีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพึ่งพาตนเอง การใฝ่รู้อยู่เสมอ การเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเสมอภาค การเคารพกฎหมาย ความรู้สากลประชาธิปไตย ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบเดิมที่เคยใช้ เพื่อตอบรับกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การบริหารจัดการที่เน้น

บุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งคำนึงถึงความต้องการ ความแตกต่าง ความสนใจ ความเอื้ออาทร ความต้องการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน วิสัยทัศน์นี้จะส่งผลให้ผู้บริหารปรับพฤติกรรมกรรมการบริหารให้เป็นแบบอย่างแก่ครู ซึ่งจะถ่ายโอนไปถึงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.2 บทบาทในการสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการนิเทศเพื่อพัฒนาครู ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนี้

- 1) การปรึกษาหารือและสร้างความตระหนักในความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
- 2) การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
- 3) การดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมการจัดปฐมนิเทศครูใหม่ บริการด้านการสอน การสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน การสาธิตการสอนกิจกรรมกลุ่ม โรงเรียน กิจกรรมทางวิชาการ
- 4) การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน

6.3 บทบาทในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ดำเนินการได้ดังนี้

- 1) การสร้างความตระหนักในความสำคัญของการกำกับ ติดตาม และประเมินผล
- 2) การวางแผนกำกับ ติดตาม และประเมินผล
- 3) การดำเนินการกำกับ ติดตาม และประเมินผล
- 4) การสรุปผลการดำเนินการ

บทบาทของผู้บริหารที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากที่กล่าวยังมีบทบาทที่สำคัญอีกดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตร

ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และเป็นหลักสูตรบูรณาการ แม้ว่าหลักสูตรยังคงแบ่งเป็นรายวิชา หรือกลุ่มวิชา มีตารางเรียนเป็นกรอบควบคุมเวลาค่อนข้างเคร่งครัด ไม่ยืดหยุ่น แต่ในอนาคตโรงเรียนจะมีอิสระในการบริหารงานวิชาการ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะวางแผนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่แท้จริงของท้องถิ่นให้ได้หลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรซึ่งเหมาะสม

กับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมหลากหลาย ซึ่งครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้จัดให้ ดังนั้นการสะท้อนองค์ความรู้ ความคิด ความรู้สึก จากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนจะมีลักษณะหลากหลายและเป็นองค์ความรู้รวมจากหลายวิชา หลักสูตรบูรณาการจึงเป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) การจัดหาแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนรู้ตามความสนใจ แหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ เรือนเพาะชำ สวนหย่อม ห้องจริยศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพลศึกษา ห้องพยาบาล ห้องครัว เป็นต้น แหล่งการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้ มีอยู่ในสถานศึกษาตามปกติอยู่แล้ว หากผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้ให้เป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับ และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ จะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) การวิจัยในชั้นเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะมีปัญหาวิจัยมากมายที่ทำทลายความสามารถของครูในการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนต่อไป ผู้บริหารอาจเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนมาให้ความรู้เบื้องต้น ให้ครูมีโอกาสฝึกทำงานวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามควรปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการวิจัยว่า การวิจัยไม่ใช่เรื่องยาก ไม่จำเป็นต้องใช้สถิติขั้นสูงที่ยุ่งยาก ซับซ้อนก็สามารถทำได้ นับเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจและสื่อสารให้บุคคลได้เข้าใจตรงกันในเบื้องต้นก่อน

4) การจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้

ผู้บริหารควรจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ไว้ให้พร้อมสำหรับบริการแก่ครู จัดระบบการผลิต การยืม การเก็บรักษา การซ่อมแซมให้ทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งควรสำรวจความต้องการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนดำเนินการต่อไป

5) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

งบประมาณนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ปรับปรุงแหล่งการเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับบริการ ซ่อมแซมอาคารสถานที่ ฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรบูรณาการ การเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

6) การเผยแพร่ผลงาน

การเผยแพร่ผลงานการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นภารกิจของผู้บริหารที่จะช่วยจูงใจให้ครูกระตือรือร้นที่จะพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่ผลงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผลงานทางวารสารของโรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การประชุมกลุ่มโรงเรียนการสัมมนาทางวิชาการ การจัดสัมนาการสอน การจัดห้องเรียนที่เป็นตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนบทความทางวิชาการเผยแพร่ การใช้โรงเรียนเป็นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

7) การให้ขวัญกำลังใจ

บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องการขวัญกำลังใจจากผู้บริหาร ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงความสนใจอย่างแท้จริงของผู้บริหาร การยกย่องชมเชย การประกาศเกียรติคุณ การให้วุฒิบัตร หรือโล่ การเลื่อนเงินเดือนกรณีพิเศษ การส่งเสริมให้เป็นวิทยากร การส่งเข้าร่วมประชุมสัมมนา การส่งไปฝึกอบรมเพิ่มเติม การยกย่องให้เป็นครูดีเด่น การจัดสรรงบประมาณให้เป็นกรณีพิเศษ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

ผู้บริหารเป็นผู้จัดบรรยากาศ ส่งเสริม สนับสนุน และเอื้ออำนวยในทุกด้าน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง โรงเรียนใดถ้าผู้บริหารไม่ใส่ใจในเรื่องการเรียนการสอน การบริหารงานของโรงเรียนย่อมไม่บรรลุเป้าหมาย จากข้อความที่กล่าว ผู้บริหารจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกด้าน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระมหากรุณาพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ก่อตั้งขึ้น เพื่อรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนที่ทางราชการเลี้ยงแยกจากผู้ป่วยตั้งแต่แรกเกิดให้เป็นนักเรียนประจำ และทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านผู้หุงคุษฎีมาลา มาลากุล เป็นประธานกรรมการจัดโรงเรียน
โรงเรียนทำการก่อสร้างด้วยเงินพระราชทานครั้งละหนึ่งล้านบาท 2 ครั้ง และเปิดรับนักเรียนรุ่นแรก
จำนวน 40 คน เป็นการภายใน เมื่อ พ.ศ.2506 และทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบ
พิธีเปิดโรงเรียนเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2507

ต่อมา ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการก่อสร้างอาคารหลังที่ 2 ได้มี
พระราชกระแสดำรัสให้โรงเรียนราชประชาสมาสัยฯ รับนักเรียนที่ไม่ใช่บุตรผู้ป่วยเข้าเป็นนักเรียน
ไป-กลับด้วย โดยพระราชทานพระบรมราโชวาทว่า เนื่องจากทางราชการจะกำจัดโรคเรื้อนให้หมด
สิ้นไปภายใน 1 ปี ต่อจากนั้นจะไม่มีบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนมาเป็นนักเรียนอีก แต่โรงเรียนราชประชา
สมาสัยฯ จะต้องเติบโตยิ่งขึ้นต่อไปจนถึงอาจเป็นวิทยาลัยก็ได้ และจะเป็นการช่วยหาที่เรียนให้เด็ก
เพิ่มขึ้น อีกทั้งจะเป็นการจัดปัญหาทางสังคมด้วย เพราะโรงเรียนราชประชาสมาสัยฯ จะไม่ต้องได้
ชื่อว่าเป็นโรงเรียนคนโรคเรื้อน

ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ โรงเรียนราชประชาสมาสัยฯ เจริญรุ่งเรืองเติบโต มีชื่อเสียง
เป็นที่ รู้จักของประชาชนทั่วไป ในการดำเนินกิจการของโรงเรียน ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก
ทางราชการและองค์กรเอกชน อาทิ กรมสามัญศึกษาส่งข้าราชการครูมาช่วยสอน กระทรวง
สาธารณสุขส่งข้าราชการพยาบาลและลูกจ้างประจำมาช่วยปฏิบัติราชการ ทางด้านเอกชน ได้มีผู้
ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคารเรียนทุกหลัง ตลอดจนให้ทุนการศึกษาแก่
นักเรียนจนโรงเรียนสามารถเลี้ยงตนเองได้ด้วยดอกผลจากเงินพระราชทานเป็นหลักทรัพย์ ต่อมา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้
จัดตั้งมูลนิธิโรงเรียนราชประชาสมาสัยฯ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2527 โดย
ท่านผู้หุงคุษฎีมาลา มาลากุล เป็นประธานมูลนิธิฯ คนแรกเพื่อเป็นเจ้าของและผู้รับใบอนุญาต
โรงเรียนราชประชาสมาสัยในพระบรมราชูปถัมภ์

ปัจจุบันเมื่อท่านผู้หุงคุษฎีมาลา มาลากุล ถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ผู้บริหารงานในฐานะ
ประธานคณะกรรมการมูลนิธิโรงเรียนราชประชาสมาสัยฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และผู้รับใบอนุญาต
คือ นายจาด อรรถชนันทน์ คุณหญิงสุชาดา ธีระวัฒน์ เป็นรองประธานคณะกรรมการมูลนิธิฯ เป็น
ประธานกรรมการจัดโรงเรียนราชประชาสมาสัยฯ และผู้จัดการด้วย นายสุเทพ โพธิ์เมือง ดำรง
ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่คนปัจจุบัน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,596 คน ครูของมูลนิธิฯ 63 คน ครูที่
กระทรวงศึกษาธิการส่งมาช่วยราชการ 5 คน ลูกจ้างประจำของกระทรวงสาธารณสุข 2 คน คนงาน
ของมูลนิธิฯ 37 คน

1. รายละเอียดของโรงเรียน

โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตำบลบางจากอำเภอ
พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10130 โทรศัพท์ 0-2462-5200 โทรสาร 0-
2462-6159 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล
ปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 34 ไร่ 37.5 ตารางวา

2. ข้อมูลครู

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บริหาร ครูและบุคลากร มีดังนี้

2.1 ผู้บริหารชื่อ นายสุเทพ โพธิ์เมือง วุฒิต่างการศึกษาสูงสุดประกาศนียบัตร
บัณฑิต ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ ตั้งแต่ พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน

2.2 ผู้ช่วยผู้บริหาร (ที่ได้รับแต่งตั้ง) 1 คน

2.3 จำนวนครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 68 คน ประกอบด้วย

ข้าราชการ 5 คน

ครูมูลนิธิ 61 คน

ครูอัตราจ้าง 2 คน

2.4 วุฒิการศึกษาของครู

ข้าราชการ สูงกว่าปริญญาตรี 1 คน ปริญญาตรี 4 คน

มูลนิธิ สูงกว่าปริญญาตรี 3 คน ปริญญาตรี 58 คน

2.5 อายุของครู ระหว่าง 25 – 55 ปี

2.6 ประสบการณ์การสอนของครู ระหว่าง 6 – 20 ปี

3. วิทยุทัศน์

โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เกิดทุนในสถาบันชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรมและพัฒนาคุณภาพ
นักเรียนสู่สากล

4. พันธกิจ

4.1 จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนรักและศรัทธาในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

4.2 จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
และมีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม

4.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น
ทำเป็น แก้ปัญหาได้ โดยใช้กระบวนการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.4 พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีความรู้ ความสามารถเต็มตามศักยภาพ

4.5 พัฒนาทรัพยากรรักษาสีสิ่งแวดล้อม และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนางาน

4.6 จัดระบบการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป้าหมาย

5.1 โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนรักและศรัทธาในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

5.2 ครูจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน

5.3 ครูผู้สอนทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.4 บุคลากรทุกฝ่ายมีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ

5.5 โรงเรียนพัฒนาทรัพยากรและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนางาน

5.6 โรงเรียน มีระบบบริการและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

6. สภาพชุมชน

6.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลัดหลวงมีประชากรประมาณ 75,055 คน บริเวณใกล้เคียงรอบโรงเรียน โรงเรียนอุตสาหกรรมอาชีพหลักของชุมชน คือ รับจ้างโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นแหล่งอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีสงกรานต์ พระประแดง ประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีการเล่นสะบ้าของชาวมอญ มีโบราณสถาน ป้อมปราการเก่า 3 แห่ง คือ ป้อมแฝงไฟฟ้า ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ป้อมพระจุลจอมเกล้าฯ แหล่งขายของพื้นบ้าน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

6.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงปริญญาตรี

ร้อยละ 10	ประกอบอาชีพ	ข้าราชการ
ร้อยละ 30	ประกอบอาชีพ	กิจการส่วนตัว
ร้อยละ 35	ประกอบอาชีพ	รับจ้าง
ร้อยละ 10	ประกอบอาชีพ	เกษตรกร/กสิกรรม
ร้อยละ 15	ประกอบอาชีพ	ค้าขาย
ร้อยละ 80	นับถือศาสนา	พุทธ

ฐานะทางเศรษฐกิจ / รายได้โดยเฉลี่ยต่อปี 40,000–180,000 บาท

6.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน อยู่บริเวณชุมชนเมืองเทศบาลดัดหลวง ใกล้กับสถานศึกษาอื่นๆ ใกล้วัดและบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากวัด ชุมชน ผู้ปกครอง เป็นอย่างดี โรงเรียนไม่ได้อยู่ใกล้กับแหล่งที่มีความเสี่ยงต่อยาเสพติด โรงเรียนมีแนวทางการป้องกันเฝ้าระวังเรื่องยาเสพติดเป็นอย่างดีเข้าร่วมโครงการต่อต้านยาเสพติดทุกกรณีและมีผู้ปกครองเครือข่าย มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีความมุ่งมั่นพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนาคุณภาพนักเรียนสู่สากล และมุ่งพัฒนาการบริหารวิชาการให้ได้มาตรฐาน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารระดับหนึ่งของโรงเรียน จึงมุ่งหวังว่างานวิจัย เรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ นี้ จะเป็นแนวทางสู่การพัฒนาคุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาในอีกหลายด้านต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) งานวิจัยในประเทศไทย และ 2) งานวิจัยในต่าง ประเทศ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศไทย

มีงานวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมได้ ดังนี้

ศูนย์สำรวจและวิจัยทางการศึกษา สกศ. (2542, หน้า 36-38) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเรื่อง “พร้อมหรือยัง? สำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหาร โรงเรียนและ ครู จำนวน 3,029 คน ได้สำรวจในเดือนกุมภาพันธ์ 2542 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 271 คน มีความเห็นว่าโรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คิดเป็นร้อยละ 66.8 ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนอีกร้อยละ 33.4 เห็นว่ายังคงจัดการเรียนการสอนโดยเน้นครูเมื่อจำแนกตามหน่วยงานที่โรงเรียนสังกัดอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เห็นว่า ได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนสังกัดอื่นๆ รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานครตามลำดับ ส่วนครูแสดงความคิดเห็นว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจ

ด้านการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับมากประมาณร้อยละ 51.0 ระดับปานกลางมีจำนวนร้อยละ 45.0 ส่วนความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ครูเกือบร้อยละ 94.0 คิดว่าสามารถทำได้ (ตั้งแต่ระดับปานกลางจนถึงระดับสูง) และยังมีความต้องการสูงที่จะได้รับการอบรมในเรื่องนี้อยู่เป็นจำนวนมากค่อนข้างมาก (ร้อยละ 78.8)

ศูนย์สำรวจและวิจัยทางการศึกษา สกศ. (2542, หน้า 42) ได้ทำการศึกษาคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเรื่อง “การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง : ผู้บริหารสถานศึกษาและครูคิดอย่างไร?” กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารโรงเรียนและครู/อาจารย์ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 2,768 คน ทำการสำรวจในเดือนมิถุนายน ถึงกรกฎาคม 2542 โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งศาสตราจารย์ อุทุมพร จามรมานและคณะวิจัยพัฒนาขึ้นจากประเด็นของสาระการเรียนรู้ 10 ประเด็นที่ต้องการปฏิรูป ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 รวมทั้งประเด็นเสริมที่เกี่ยวกับการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง อีก 1 ประเด็น ผลสำรวจรายงานว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนในโรงเรียน เห็นด้วยว่ามีการจัดกิจกรรมบ่อยๆ ในแต่ละประเด็นในโรงเรียนซึ่งแสดงถึงการเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

ศักดิ์ ททรัพย์ขวัญเมือง (2543, หน้า 468) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใน โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี” จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนวิชา 5 หมวดวิชาหลัก ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ รวม 414 คน พบว่า สภาพการบริหารงานมีการวางแผน/โครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและบุคลากรตลอดจนการนิเทศติดตาม กับมีการบริหารสนับสนุนให้ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อการเตรียมแผนการสอน บรรยากาศทางการเรียนรู้ แหล่งความรู้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลเพื่อการวิเคราะห์ความก้าวหน้าของผู้เรียน แต่สภาพการบริหารงานน้อยคือ การอบรมให้ความรู้ การสนับสนุน การนิเทศติดตาม การประเมินผลเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข และปัญหาการบริหารงานการจัดการเรียนการสอน พบว่า ระดับปัญหาทั่วไปอยู่ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปทางมาก และสอดคล้องกับสภาพของการบริหารงานน้อย

วาสนา กิรติจำเริญ (2543, หน้า 510) วิจัยเรื่อง สมรรถภาพในการสอนเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของนิสิตฝึกสอน สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตฝึกสอนสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ฝึกสอนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2542 จำนวน 11 คน อาจารย์พี่เลี้ยง 11 คน และนักเรียน 508 คน ผลการวิจัยสรุปว่า นิสิตฝึกสอนมีความคิดเห็นว่าตนเองมีสมรรถภาพในการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านกำหนดจุดประสงค์ ด้านกำหนดเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง อาจารย์ที่เลี้ยงและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีนิสิตฝึกสอนมีสมรรถภาพในการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านกำหนดจุดประสงค์ ด้านกำหนดเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงและนักเรียนเกี่ยวกับสมรรถภาพในการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของนิสิตฝึกสอนไม่แตกต่างกัน และอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ทิพวรรณ คนชื้อ (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นผู้นำและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2543 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ และแบบทดสอบรายวิชาท้องถิ่นของเรา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนกตติ และมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สุภา ทองสมบัติ (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนสตรีภูเก็ต สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รูปแบบที่ 1 การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบ student-centered class แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรูปแบบที่ 2 การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบ learner-based teaching แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนแนวการเรียนวิทยาศาสตร์ แนวการเรียนศิลป์ และแนวการเรียนอื่นๆ มีความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนอื่นๆ และนักเรียนแนวการเรียนเป็นศูนย์กลางรูปแบบที่หนึ่งและรูปแบบที่สอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรูปแบบที่ 3 นักเรียนแนวการเรียนวิทยาศาสตร์กับแนวการเรียนอื่นๆ และนักเรียนแนวการเรียนศิลป์กับแนวการเรียนอื่นๆ มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3.00-4.00 กับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 0.00-1.99 และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3.00-4.00 กับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.00-2.99 มีความต้องการรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรูปแบบที่ 3 กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3.00-4.00 กับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 0.00-1.99 มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วุฒินันท์ อบอุ่น (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อยู่ในระดับมากทุกด้าน และข้อเหวี่ยงในการปฏิรูปการเรียนรู้ 6 ประการ คือ การรู้จักผู้เรียนรายบุคคล บูรณาการ โครงการ การเรียนรู้ในกรอบการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น การเรียนรู้โดยใช้กลุ่ม และการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานซึ่งก็มีความต้องการในการพัฒนาระดับมากทั้ง 6 ประการ

ผ่องพรรณ ณ อุบล (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2543 จำนวน 138 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า one-way analysis of variance ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยรวมและเป็นรายกิจกรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติเป็นรายข้อมูลในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละกิจกรรมตามลำดับ ดังนี้ ครูสร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดความอบอุ่น เพลิดเพลิน และสนุกสนาน มีการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมโดยใช้การร้องเพลง ประสนาคำทาย ทำใบ้ เด็กได้รับประสบการณ์ตรงโดยการได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูชมเชยให้กำลังใจแก่ทุกคนขณะที่ทำงานหรือเมื่อทำงานเสร็จอย่างเท่าเทียมกัน จัดให้เด็กได้เล่นในสิ่งที่ตนเองชอบ เด็กสามารถเล่นอิสระกลางแจ้งได้ และเด็กสามารถเล่นเกมร่วมกับผู้อื่นได้นอกจากนี้ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยรวมและกิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

เผด็จ อุทุมสกุลรัตน์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารจำนวน 103 คน ครูผู้สอนจำนวน 364 คน ของโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละและผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการได้เหมาะสมแล้ว คือ การกำหนดนโยบายการจัดทำแผนงาน/โครงการ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากร การจัดระบบนิเทศภายใน โรงเรียน ส่วนสิ่งที่โรงเรียนควรจัดให้มีหรือปรับปรุงแก้ไข คือ งบประมาณ สื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี จำนวนนักเรียน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

บันเทิง จันทรนิเวศน์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจำนวน 216 คน และผู้บริหารจำนวน 96 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญในด้านการเตรียมการสอน ครูมีแผนการสอนที่เป็นปัจจุบันมีการผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ครูมีการนำเข้าสู่บทเรียนและได้นักเรียนสอบถามปัญหาและข้อสงสัยได้ตลอดเวลา มีการชมเชยนักเรียนที่มีผลงานดีและให้กำลังใจผลงานที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ด้านการประเมินผล ครูมีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริงเป็นรายบุคคล และได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการสอน ปัญหาในการจัดการศึกษาโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ คือ การขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียนไม่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมการสอนไม่เป็นที่ไปตามแผนนักเรียนขาดความสนใจในช่วงใกล้หมดเวลาเรียน ครูไม่สามารถประเมินผลควบคู่ไปกับการสอน

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

ไวส์ แมน (Wise Man, 1991 อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2548, หน้า 81) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ท่าทีต่อความเข้าใจเรื่องการศึกษาที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Toward an Understanding of Child-Centered Education)” เพื่อศึกษาแนวความคิดเรื่อง แนวการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการศึกษาเพิ่มเติมจากหลักสูตรที่มีอยู่ โดยเน้นในเรื่องการยอมรับแนวความคิด ที่จะให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยการที่ครูต้องเห็นด้วยอย่างเป็นเอกฉันท์ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ รวมถึงสภาพแวดล้อมของการเรียน ยุทธศาสตร์การสอนและบทบาทของครูในห้องเรียนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร

อย่างพร้อมมูล อัตราจำนวนครูต่อนักเรียนต่ำ ผู้ปกครองและครูมีทัศนคติที่ดีพร้อมที่จะสนับสนุน ผลการศึกษาที่ออกมาเป็นที่ยอมรับแก่นักเรียนใน โครงการให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

เคทเทอร์ (Ketter, 1994 อ้างถึงใน พจนานุกรมศัพท์, 2549, หน้า 28) ได้ศึกษาผลการใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผลการเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา 5 โรงเรียน ในวิชาภาษาอังกฤษ สังเกตและเยี่ยมห้องเรียนโรงเรียนละ 7 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า ครูมีความพึงพอใจและประสบความสำเร็จในการประเมินผลการเรียน โดยวิธีนี้นักเรียนส่วนใหญ่มีความสุขในกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียนดีขึ้นแต่ก่อน จากผลการศึกษาได้ข้อเสนอแนะว่า ถ้าต้องการให้ประเมินผลการเรียนวิธีนี้มีประสิทธิภาพการประเมินและการสอนควรเปลี่ยนแปลง ดังนี้ คือ การประเมินผลและวิธีสอน ควรปรับตามความต้องการของนักเรียนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมมิใช่กำหนดแน่นอน โดยยึดตามหลักสูตรและไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันในกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวัดผล ครูต้องใช้ยุทธศาสตร์หลากหลายในการกระตุ้น มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน เกี่ยวกับผลสำเร็จในการอ่านและการเขียนของนักเรียน ซึ่งมีการสะท้อนตนเองของนักเรียน และควรกระทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นงานประจำหากต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนของนักเรียนควรมีการเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเน้นความร่วมมือทางการเรียนนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและการประเมินผลรู้จักสะท้อนตนเอง โดยครูเป็นผู้แนะนำ และจัดสรรเวลาที่เหมาะสม ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโมเดลชิปปา

นาธาน (Nathan, 1995 อ้างถึงใน อุดุลย์เดช ฐานะ, 2543, หน้า 21) ได้ศึกษาการใช้แฟ้มสะสมงานและการสอนของครูโรงเรียนในเมือง โดยศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแตกต่างกัน คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเซนต์รัล ปาร์ค ตะวันออก ในนิวยอร์ก และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ฟิลเวย์ มิเดิล ในเมืองบอสตัน เมสซ่า จูเซทส์ พบว่า การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ใช้กิจกรรมในชั้นเรียนด้านการสอนครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามรูปแบบของโมเดลชิปปา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการเตรียมการ มีการดำเนินการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมได้ ปฏิบัติจริงมากกว่า ท่องจำ ครูและนักเรียนควรได้ร่วมมือกันในกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวัดผล เช่น ใช้แฟ้มสะสมงานเป็นเครื่องมือ และครูผู้สอนต้องเป็นคนทันสมัยสมอู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอนเก่ง จัดการเก่ง เป็นคนชอบแสวงหาความรู้ไม่อยู่นิ่ง ซึ่งผู้บริหารมี

หน้าที่สนับสนุนส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูได้พิจารณาให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาตามสภาพ ปัจจัย และสิ่งแวดล้อม บุคลากร อาคารสถานที่ห้องปฏิบัติการ สื่อและวัสดุต้องเพียงพอและเหมาะสมมีส่วนเอื้อต่อการดำเนินการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ และมีการวัดผลประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เท่าที่กล่าวมานี้ เป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ตามแนวคิดของทิสนา แคมมณี ซึ่งโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ต้องการให้ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้เยาวชนของชาติได้เป็น คนเก่ง คนดี และเป็นคนมีความสุข การจัดการเรียนการสอนของครูจะเป็นเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่ที่การบริหารจัดการของผู้บริหาร โรงเรียนในการดำเนินการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนนั่นเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี